

Vil Tyskland kunne frigøre sig for Indførselen af fremmede Landbrugsprodukter?

Indledningsforedrag i Nationaløkonomisk Forening.

Af

Veterinærkonsulent Johannes Arup.

For godt en Menneskealder siden fandt den værdifuldste Del af vore Landbrugsprodukter Af-sætning i Tyskland, der modtog vore Heste, Stude og Svin, medens Kornet gik til England, Norge og Sverrig. Tyskland havde, naar Hestene undtages, ikke direkte Brug for disse Dyr, da dets Landbrug den Gang var udførende, men det havde i lang Tid haft god Fortjeneste af at gøre dem færdige til Markedet og omsætte dem for os. Studene fededes i Marsken. hvorefter de førtes til England, og Svinene slagtedes for en Del i Hamborg for at afgive Bacon, der sendtes samme Vej, saa trods vor betydelige Omsætning med Tyskland, var det altsaa i Virkeligheden Englands Marked, som det den Gang som nu gjaldt om at forsyne. Hvorledes vi i det sidste Kvantsekel have arbejdet os ind i dette, saa at kun vore Heste vedblivende ere solgte til Tyskland, medens de øvrige Landbrugsprodukter ere sendte direkte til England, turde være almindelig

bekendt, ligesom at der i de sidste Aar er indtraadt en Vending heri, idet det tyske Landbrug, der tidligere var udførende, alt længe ikke har kunnet frembringe tilstrækkelig Føde til den tiltagende Befolkning.

Dermed have bl. a. ogsaa vi atter i Tyskland fundet Afsætning for en Del af vore Landbrugsfrembringelser, og da det under Landbrugets nuværende Udvikling vil være af stor Betydning for dette — og dermed vor nationaløkonomiske Fremgang i det hele — at kunne udvide sine Forbindelser, skal jeg her forsøge at belyse, hvorvidt man ogsaa i Fremtiden med Rimelighed vil kunne gøre Regning paa dette Marked.

Forinden skal jeg dog i al Korthed tillade mig at genkalde Hovedtrækkene i den Svingning og Udvikling, som vort Landbrug er undergaaet ved det direkte Samarbejde med England, hvad vel iøvrigt tør forudsættes som bekendt i denne Kreds.

Af dansk Tabelværk se vi, at vor hele Udførsel af indenlandske Varer for Aaret 1898 havde en Værdi af 238,5 Mill. Kroner, hvoraf 215,9 Mill. Kr., altsaa $\frac{9}{10}$ af den hele Sum, kom paa Landbrugets Udførselsprodukter. Da denne er mere end dobbelt saa stor, som den var for 25 Aar siden, og da der i samme Tidsrum er bleven $\frac{1}{4}$ Mill. Mennesker flere at føde, saa behøver man ikke at kende meget til Jordens Ydeevne for at vide, at det ikke kan være gennem sit Jordbrug alene, at den danske Landmand har frembragt dette Resultat, men at det kun er blevet muligt ved, at han har knyttet en betydelig fabriksmæssig Drift dertil, og har udviklet et indu-

strielt Landbrug. Herom vidne ikke blot Slagteriernes og Mælkeriernes Fabrikskorstene, som vi træffe i næsten hver Landsby, men Tabelværket fortæller os ogsaa, at der i 1898 er indført Korn og Foderstoffer for 114,6 Mill. Kr., og vi vide, at det er ved Hjælp af disse Raaprodukter tillige med egen Jords Frembringelser, at Landbruget har kunnet føde den forøgede Befolkning samt forarbejde forædlede Produkter — Smør, Flæsk, Kød og Æg — til Udførsel, saa at der er fremkommet et Overskudsbeløb af over 100 Mill. Kr. om Aaret. Man tør vel saaledes paa staa, at det er det industrielle Landbrug, der har udviklet sig stærkest herhjemme, og som ved de Krav, det for sin egen Udviklings Skyld har maattet stille, er blevet den egentlige Bærer af vor øvrige Industri. Trods den betydelige Fremgang og Udvikling, som ogsaa denne kan hævde for sig, har den endnu langt tilbage, før den som Helhed vil se sig nødsaget til at søge Afsætning udenfor Hjemmemarkedet, og det bliver vel ogsaa Omsætningen og Transporten af Landbrugets Ind- og Udførselsartikler, der har bidraget væsentligst til Handelens og Søfartens Udvikling.

At en saadan Udvikling af Landbruget i industriel Retning er bleven mulig, skyldes — fraset den nødvendige forudgaaede aandelige Paavirkning, der gennem Højskole- og Landbrugsundervisningen samt Andelsbevægelsen har hævet vor Landbobefolkning — den Omstændighed, at vi efter at være komne i direkte Forbindelse med det engelske Marked, dér har fundet en god Kunde, som det har vist sig forholdsvist lønnende at arbejde for, og som er os saa

nær, at vi kunne sende ham de forædlede Landbrugsprodukter i frisk Tilstand. Thi det er et Særkende for disse, at hvorvel flere af dem kunne taale en lang Transport, saa at endog oversøiske Lande kunne deltage i Konkurrencen, saa tabe de dog i Reglen for meget ved en saadan Forsendelse til at kunne naa frem som første Klasses Varer. Markedets Nærhed vil forhaabentlig endnu længe yde os den Fordel, at vi kunne levere Smør og Æg af en Godhed, som, hvad Friskhed og Velsmag angaar, vore fjernere boende Konkurrenter ville faa Vanskelighed ved at præstere, ligesom vi hos den velhavende Befolkning altid ville kunne vente at finde Købere, der ville vurdere saadanne Produkter. For Kødvarernes Vedkommende er derimod Konkurrencen nu allerede skarpere. Kanada truer saaledes med at blive en nærgaaende Konkurrent paa Baconindustriens Omraade, thi her, hvor det kommer mere an paa Arbejdet med Svine- racernes Forbedring, den rationelle Fodring, samt paa at udvikle Tekniken ved Produktets Behandling, spiller den længere Afstand paa Grund af de forbedrede Transportmidler en mindre vigtig Rolle. Derimod har vort Oxe- (og Faare-) Kød unægtelig i høj Grad haft Fordel af den korte Afstand, thi uden denne vilde dette, der for Hovedmængdens Vedkommende ikke er første Kvalitets Vare, ikke have kunnet finde rimeligt Salg ved Siden af de uhyre Tilførsler af Kødvarer fra Nord- og Sydamerika samt Australien, da disse med Hensyn til Kvalitet og Ensartethed staa langt over vort Kød, hvorfor dette, trods den friskere Tilstand, hvori det ankommer, har vanskelig ved at opnaa godt Salg.

Det har derfor været af stor Betydning for vor Kvæg- og Kødomsætning, at Tyskland siden 1889—90 har set sig nødsaget til at dække sit manglende Kødforbrug fra Udlandet, thi siden den Tid have vi kunnet sende Hovedmængden af vort Kvæg, o: 100,000 Stkr. aarligt dertil. Indtil 1897 sendtes hovedsagelig levende Kvæg, senere da Hindringerne for Udførselen af dette voxede, have vi maattet levere større Mængder i slagtet Tilstand. Disse Hindringer, der gradvis ere stegne fra Paabud om Slagtning paa Indførselsstedet til Karantænetvang, og herfra til denne i Forbindelse med Tuberkulinprøve og Tilbagesendelse af de reagerende Dyr, have medført, at vi periodevis have maattet søge det engelske Marked, indtil vi atter havde gjort os fortrolig med Virkningen af de nye Forbud, men disse Overgange fra det ene Marked til det andet og deraf følgende Usikkerhed i Omsætningen havde bragt os betydelige Tab. Havde disse ikke været, vilde det hjembragte Udbytte fra Tyskland, trods de betydelige Udgifter, som Afspærringsforholdene og Tolden medføre, dog have været større end fra England i de senere Aar, hvoraf det klart fremgaar, at de tyske Forbrugere have maattet betale højere Priser end de engelske.

Have nu disse Hindringer, som det er lykkedes det mægtige tyske Agrarparti at gennemføre, for at ophjælpe den hjemlige Kødproduktion og gøre Udlandets Tilførsler overflødige, ført til dette Maal? og vil det tyske Landbrug overhovedet indenfor en overskuelig Fremtid kunne gøre Regning paa at producere Fødemidler nok til Befolkningen?

Disse Spørgsmaal ere ogsaa under de derværende

hurtige Udviklingsforhold blevne ivrigt diskuterede i Tyskland, og ere gentagne Gange besvarede bekræftende af det ansete tyske Landbrugsraad, saa at man derfor i Almindelighed i Landbrugskredse anser Sagen for afgjort, trods den fra anden Side fremkomne Kritik. Det første Spørgsmaal, om den tyske Kødproduktion, er vel egentlig kun et Led af det hele og staar eller falder med Besvarelsen heraf, dog da det er særlig aktuelt for os og kan have en vis selvstændig Udvikling uafhængig af Jordbruget, skulle vi komme tilbage dertil efter at have undersøgt Hovedspørgsmaalet: Hvorvidt Landbruget i Fremtiden kan udvikles til at frembringe tilstrækkelige Afgrøder til Befolkningens Ernæring?

At dette ikke ret vel er muligt fremgaar deraf, at der i Femaaret 1894—98 har været en gennemsnitlig Overskudsindførsel af over 4 Mill. Tons Korn (fraregnet Udførselen af Møllefabrikater), hvoraf omtrent Halvdelen har været Brødkorn, Rug og Hvede. Gennemsnitsudbyttet af Høsten i samme Tidsrum kan højst anslaaes til 17 Mill. Tons Hvede, Rug, Byg og Havre, saa at der altsaa i disse Aar har været $\frac{1}{5}$ — $\frac{1}{4}$ af Forbruget at dække ved Indførsel. Vel er en Del af det indførte, som vi ville se, kommen andre Formaal tilgode, men der kræves alligevel en usædvanlig Fremgang alene for at frembringe det nødvendige Brødkorn, hvad der dog anses for muligt i en af Landbrugsraadet i Begyndelsen af 1898 afgiven Betænkning.

Man er heri gaaet ud fra et aarligt Forbrug af 171 Ko. Brødkorn pr. Hoved. Gennemsnitlig for

1893—97 udgjorde Befolkningen 52,3 Mill. Mennesker og til denne Ernæring behøvedes altsaa 8,9 Mill. Tons Korn. I samme Tidsrum har den aarlige Høst af Rug og Hvede været 10 Mill. Tons, saa at der efter Fradrag af Udsæden bliver 8.6 Mill. Tons tilbage til Ernæringen, og saaledes kun 0,3 Mill. Tons at dække ved forøget Avl, en Opgave, som Landbruget, efter Raadets Formening, let kan løse. Det formenes derfor, at man ved at indføre 1,8 Mill. Tons Brødkorn har indført 1,5 Mill. mere, end der har været nødvendigt til Befolkningens Ernæring, og der udtales: »Vi tror saaledes at have bevist, at det tyske Landbrug er i Stand til at levere omtrent alt det Brødkorn, der fordres til at ernære Befolkningen, naar det i Indlandet avlede benyttes, og Prisforholdene tillade os at benytte det til menneskelig Næring, hvortil det ved Dyrkningen er bestemt. At røgte og bevare denne nationale Skat burde være den første Opgave for Regeringen og Lovgivningsmagten«.

Ensidigheden af denne Betænkning er iøjnefaldende nok, alene Forbigaaelsen af, at en betydelig Del af det hjemmeavlede Rug nødvendigvis i ethvert Landbrug maa være af den Beskaffenhed, at det ikke egner sig til Brødkorn, men fordelagtigst anvendes til Foderbrug, hvorledes Prisen saa end er, viser dette; men endnu besynderligere tager den sig ud, naar den sammenholdes med en senere fremkommen Betænkning om Udsigterne til at producere Kød nok, hvorved man dog erkender, at man lever ikke af Brødkorn alene. Nogen Besvarelse af vort Spørgsmaal er her altsaa ikke givet, men jeg har troet at burde fremlægge de Anskuelser, der gør sig gældende

om disse Spørgsmaal, i ledende tyske Landbrugs-kredse.

For Besvarelsens Vedkommende skal jeg, da jeg ikke selv her er sagkyndig, tillade mig at give et Uddrag af en Afhandling af Direktøren for Landbrugsakademiet Poppelsdorf, Dr. Freiherr v. d. Goltz. Han anfører, at der i de sidste 10—15 Aar i det tyske Rige gennemsnitlig er indført 50 Mill. Centner Korn aarligt, medens Høsten i Decenniet 1885—94 udgjorde 320 Mill. Centner, hvoraf fremgaar, at det aarlige Forbrug i denne Periode har beløbet sig til ialt 370 Mill. Ctn., saa altsaa mellem $\frac{1}{8}$ — $\frac{1}{7}$ er dækket ved fremmed Indførsel. Landbruget, siger han, kan umulig udvikle sig saaledes, at det i Løbet af kort Tid kan dække dette Deficit, da ethvert Forsøg paa en forceret Produktion vilde blive fulgt af ødelæggende Tilbageslag. Fremskridtet kan kun ske lidt efter lidt ved forbedret Drift og Anvendelse af Kunstgødning. At der er et saadant Fremskridt tilstede er utvivlsomt, og ved en Sammenstilling af Høstudbyttet for de 8aarige Perioder 1878—85 og 1886—93 viser Forfatteren, at der i den sidste Periode gennemsnitlig er høstet 100 q Korn mere aarlig paa hver Hektar Land, og han ser heri Resultatet af den forbedrede Drift. Da det dyrkede Areal udgør 14,3 Mill. Hektar, vil det 8aarige Merudbytte ialt være 14,3 Mill. Ctn. eller 1,8 Mill. Ctn. Korn aarligt. Under en lignende fortsat Fremgang vilde man behøve 28 Aar for at dække de manglende 50 Mill. Ctn. Korn, forudsat at Befolkningen forblev uforandret. Men nu er denne i de sidste 25 Aar voxet med omtrent 0,5 Mill. aarligt, og den kan for Tidsrummet

1885—94 anslaaes til 50 Mill. Mennesker. Ved det beregnede Forbrug af 370 Mill. Ctn. giver dette 7,5 Ctn. aarligt for hvert Menneske, saa at der for den halve Millions Tilvæxt fordredes en aarlig Forøgelse af Produktionen paa 3,75 Mill. Ctn. Korn for at holde Skridt med Befolkningens Tiltagen, over for hvilken, der kun, som paavist, staar en aarlig Produktionsforøgelse af 1,75 Mill. Ctn. Deficitet er altsaa stadig voxende. I denne Beregning er tillige medtaget, hvad der er indvundet ved Opdyrkning af Land, men ikke det forøgede Udbytte af Græsgange, Enge, Rodfrugt o. s. v., der med det overskydende, — udover det til Brød direkte anvendte, — Korn har været nødvendig til Kvægholdets Bevarelse i samme Forhold. Gennem sine Betragtninger kommer Forfatteren til det Resultat, at selv med en stillestaaende Befolkning maatte det tage en Menneskealder, før Landbruget kunde naa til at frembringe det nødvendige til dennes Ernæring, nu da den er stigende, maa man i et uoverskuelig Tidsrum gøre Regning paa at dække en Del af Forbruget fra Udlandet.

Uagtet Frhr. v. d. Goltz saaledes ikke deler Landbrugsraadets mere sangvinske Opfattelse, afviger han dog i sine øvrige Anskuelser ikke fra dette. Han anser det ogsaa for en vigtig Opgave for Staten at beskytte Landbruget for at indskrænke Indførselen til det mindst mulige, og mener, at dette særlig bør gælde for Brødkornets Vedkommende, da det kan blive uheldigt for Landets Forsvarsevne om det i for

høj Grad i denne Henseende skal blive afhængig af Udlandets Tilførsler. Han vil saaledes ikke have det Areal, der nu dyrkes med Brødkorn, formindsket, og ønsker Dyrkningen heraf opretholdt ved tilstrækkelig Toldbeskyttelse, skønt han paa den anden Side anser det for nødvendigt at bevare Kreaturbestanden, saa at han af den Grund ikke tør tilraade yderligere at forøge Rug- og Hvedearealet.

v. d. Goltz har kun ført sine Beregninger til 1894, og jeg har allerede gjort opmærksom paa den betydelige Indførsel, der siden har fundet Sted. Den udgjorde fra 1895—99 88 Mill. Ctn. Korn aarligt og har saaledes, efter v. d. Goltz's Beregninger, i Forbindelse med Hjemmeavlen været langt større end nødvendig til Befolkningens Ernæring. Nedenstaaende officielle Statistik giver maaske et klarere Billede af, hvad der af Kornvarer har staaet til Befolkningens Raadighed siden 1884.

I Ko. pr. Menneske udgjorde det af:

	Rug	Hvede	Byg	Havre	Ialt Korn	(Majs)
1884—89	115,9	64,3	52,6	85,3	318,1	(7)
1889—94	112,6	70,4	55,7	80,6	319,3	(11)
1894—98	125,8	78,8	60,9	91,6	357,1	(17)

I den officielle Tabel mangler Opgivelse for andre Kornvarer og navnlig Majs, hvoraf Indførselen i de nævnte Perioder har været 7, 11 og 14 Ko. for hvert Menneske, saa at den Kornmængde, der i den sidste 4aarige Periode har staaet til Raadighed til Kreaturforøgelsen, derved bliver forholdsvis højere. Og endda kommer hertil en stigende Indførsel af andre Foderstoffer som Linkager o. s. v.

Jeg skal nu tillade mig at gaa over til en nærmere Betragtning af selve Kødproduktionen.

Efter en Undersøgelse, som jeg foretog i 1894, antog jeg, »at det vilde være Aar, om det nogensinde skete, inden Tilvæksten (af Kreaturbestanden) blev saa betydelig, at den kunde afgive tilstrækkeligt til Befolkningens Kødforsyning«, og man skulde synes, at Indførselstallene for de senere Aar endnu bekræfte dette, idet den formindskede Indførsel i 1899 — overfor 1895 — af 92,000 Stkr. Kvæg og 250,000 Svin, opvejes af den forøgede Indførsel af 80 Mill. R Kødvarer og den formindskede Udførsel af 205,000 Faar, 1898 var Forholdet endda ugunstigere.

Overskudsindførsel i Tyskland af

	i 1000 Stkr.			Mill. R
	Kvæg	Svin	Faar	Kødvarer
1895	261	316	÷ 333	60
1898	160	70	÷ 153	160
1899	169	66	÷ 128	140

Dog, det er paa den betydelige Tilvæxt af Kreaturbestanden ved Tællingen i 1897, at Landbrugsraadet i Anledning af Fremlæggelsen af Kødsynsloven f. A. afgav den alt nævnte Betænkning for at støtte muligst strænge Bestemmelser over for Indførselen af fremmed Kød og Kvæg, som det ansaa for overflødig, og vi skulle derfor nærmere sammenligne denne Tælling med tidligere.

Kreaturtællingen i Tyskland:

Aar	Mill. Stkr.			Antal pr. 1000 Mskr.			Bestand pr. 1000 Mnskr.
	Kvæg	Faar	Svin	Kvæg	Faar	Svin	
10. Jan. 1873	15,78	25,00	7,12	384	609	174	488
— 1883	15,79	19,19	9,20	345	410	201	436
1. Decb. 1892	17,56	13,59	12,17	344	267	239	431
— 1897	18,49	10,87	14,27	346	203	266	434

I 1873 og 83 fandt Tællingen Sted først paa Aaret, altsaa efter den egentlige Slagtetid paa Landet (og i Smaabyerne), hvorimod man i 1892 og 97 har talt Dyrene før dette Tidspunkt. Derved er Antallet, navnlig af Svinene, ved de sidste Tællinger bleven forholdsvis for højt angivet, desuagtet finde vi, at den samlede Kreaturbestand pr. 1000 Mennesker (beregnet paa sædvanlig Maade 1 Kvæg = 4 Svin = 10 Faar) er mindre end tidligere, medens Kødforbruget sikkert er bleven større. Dog maa vi tillige erindre, at Tyskland indtil 1889 havde Overskudsudførsel af Kvæg og Faar, der opvejede Indførselen af Svin, saa at det foreløbig kun er de to sidste Tællinger, der her faa Interesse for os.

Tællingen i 1897 viser unægtelig en meget betydelig Forøgelse af Kvæg- og Svinebesætningerne siden 1892, og den er saa meget mere at paaagte, som den maa fordeles paa de forud gaaende 4 Aar. En delvis Tælling i Decbr. 1893 efter det, især for Græsningens Vedkommende, slette Høstaar havde nemlig vist en ret anselig Tilbagegang af de nævnte Besætninger. Den senere betydelige Fremgang er dog kun bleven mulig ved de i Femaaret herskende overordentlig lave Kornpriser, der foruden at begunstige en betydelig Indførsel, særlig af Byg og Majs, tillige bidrog til Opfodring af hjemmeavlet Korn. Alligevel er Kvægets Forøgelse kun ubetydelig i Forhold til Folkemængden, da den kun viser sig at være 2 Stkr. for 1000 Mennesker, og den vil desuden ikke kunne tages til Indtægt for Kødforsyningen, da den væsentlig skyldes Overgang til

Mælkeridrift, der i stor Maalestok afløser det ulønnende Faarehold.

Det er derfor ogsaa væsentlig paa Forøgelsen af Svinebestanden, at man har støttet sig, naar man har villet bevise Landbrugets Evne til at dække Kødforbruget, og som Bevis for Landbrugsraadets Opfattelse heraf har man allerede anført, at Indførselen af fersk og tilberedt Svinekød i 1899 har været c. 30 Mill. ₤ mindre end i 1898, og Svinepriserne endda betydeligt lavere end i sidstnævnte Aar, idet Gennemsnitsprisen efter Berliner Notering kun var 95 Pfg. pr. Ko mod 111 Pfg. i 1898. Men herved overser man dog, at der i 1899 er indført 9,000 Stkr. Kvæg og 10 Mill. ₤ Oxekød mere end i 1898, altsaa vel ialt godt 15 Mill. ₤ mere, og at Prisen for denne Vare desuagtet og til Trods for de lave Svinekødspriser har været 2,6 Pfg. højere pr. Ko. Man har altsaa herved kun bevist, at de høje Svinepriser i Tyskland i de to forudgaaende Aar i Forbindelse med det billige Foderindkøb har foranlediget en Overproduktion i Svineavlen, saa at denne allerede har ophørt igen at være lønnende, og sikkert paany vil blive betydelig indskrænket. Kødforbruget har man derimod ikke været i Stand til at dække ad denne Vej.

Vi staar her overfor en Kendsgerning, som tidligst er bleven bekræftet for Englands Vedkommende og er begrundet i Befolkningens stigende Velstand. Med den forøgede Købeevne vil man ikke dække sit Behov i den Retning gennem overfedet Kød og Flæsk, men søger magrere Kød og Smør — eller Surrogater for dette — saa at navnlig det fede Flæsk

hurtig banlyses. Svinene komme derfor nu i Markedet magrere og tidligere end før, saa at de hurtigere omsættes. Fordringen om at gøre Svineavlens lønende for det tyske Landbrug ved Indførselsforbud og forhøjet Told vil derfor ikke være let at tilfredsstille. saalænge Nøden ikke tvinger Befolkningen til hovedsagelig at ty til dette Næringsmiddel. Hvad jeg tillod mig at fremsætte ved et Foredrag i Landhusholdningsselskabet i 1892, »at saalænge Købeevnen er saa stor, at den lettere Adgang til det billigere Flæsk ikke formaar at bringe Kødprisen i Niveau med Prisen for dette, saa længe vil der være Kød-mangel i Tyskland«, har hidtil bekræftet sig. I 1893, da man stærkt maatte reducere sine Kvægbesætninger, var Kød mangelen for en Tid dækket, men da gik Prisen paa Oxekød endog under Svinekødets Pris, hvorimod der for Tiden er en Prisforskel til Fordel for Oxekødet paa c. 20 Pfg. pr. Ko.

Ved den stedfundne Forøgelse af Kreaturbestanden har man altsaa ikke formaaet at dække Kød mangelen, og man vil ikke kunne gøre dette, uden i langt højere Grad end nu at gaa over til Kvæg fedning, og at dette neppe sker, vil vistnok fremgaa ved en nærmere Betragtning af det forhen anførte.

v. d. Goltz har nemlig vist os, at Landbrugets Produktionsevne ikke formaar at holde Skridt med den tiltagende Befolknings Krav paa Fødemidler, og af Landbrugsraadets Betænkning have vi set, at det endog ikke nu kan frembringe det fornødne Brødkorn. Desuden have vi faaet bekræftet, at Forøgelsen af Kreaturbestanden i de sidste 4 Aar har nødvendiggjort en betydelig forøget Indførsel af Kreaturfoder,

om det er det indførte eller hjemmeavlede, der er anvendt hertil, bliver ligegyldigt. Vi kunne tilføje, at Forøgelsen af Kvæg- og Svinebestanden alene skyldes denne Merindførsel, da der ikke er foregaaet nogen Vending i det tyske Landbrugs Driftsmaade, der paa anden Maade har kunnet begrunde den. Det med Korn dyrkede Areal er uforandret i de sidste 10 Aar, kun med en lille Forskydning til Gunst for Rugarealet, der er tiltaget med et Par Procent. Engarealet er ligeledes uforandret. Dyrkningen af Roer og Foderplanter er ikke tiltaget, og spiller i det hele en mindre Rolle udenfor de sukkerroedyrkende Distrikter. Vel er der, som v. d. Goltz har paavist, paa Grund af forbedret Drift en jævn stigende Forøgelse af Jordens Produktionsevne, der vel ogsaa er kommen Kreaturbestanden tilgode, men den har dog ikke formaaget at forøge den i Antal fra 1883—93.

Der kan saaledes ikke være Tvivl om, at det tyske Landbrug indtil 1893 — i Modsætning til andre Lande — har fundet Kornavlens mest lønnende, og at der maatte de i Aarene 1893—96 usædvanlig lave Kornpriser, uden en tilsvarende Nedgang i Kødpriserne, til, for at den store Kornindførsel til Kreaturbrug kunne blive lønnende i Tyskland, hvor Prisforholdet mellem Korn og Kød maatte komme til at træde saa meget mere frem, som man i 1892 ved Gennemførelsen af Handelstraktaterne havde nedsat den høje Korntold noget, medens man samtidig skærpede Indførselsbetingelserne for Kreaturer og Kød. Ved disse forbød man navnlig saa godt som fuldstændig Indførselen af Svin og fersk Svine-

kød og fremkaldte derved den omtalte Overproduktion af Flæsk, der nu med atter stegne Kornpriser ikke mere er lønnende, saa Udviklingen for Tiden næppe kommer til at gaa mere i den Retning.

Vi have da ogsaa hørt, at saa vel v. d. Goltz som Landbrugsraadet i fuld Enighed betone Nødvendigheden af Kornarealets Bevarelse, og Meningen heraf er, at man saa snart som mulig atter bør gaa over til en højere Korntold. Her falder Landbrugets og Regeringens Interesser sammen. Landbrugets, fordi det siden 1885 har arbejdet med høj Korntold og indrettet sin Bedrift derefter, saa at det ikke uden en bekostelig Systemforandring, hvis Følger ikke lade sig overse, kan komme fra den; Regeringens, fordi den ogsaa først og fremmest betragter Produktionen af Brødkorn som nødvendig for Landets Selvstændighed, men maaske endnu mere, fordi den i Korntolden har et fortrinligt stadigt stigende Skatteobjekt, der i 1898 indbragte 148 Mill. Mark eller 28.9 % af alle Toldindtægter. Alle Kræfter ville derfor blive satte ind paa en lønnende Produktion af Brødkorn, og da Fordringerne om stigende Mængder heraf ville vedblive, vil man sikkert hertil benytte et saa stort Areal som Hensynet til Bevarelsen af Jordens Frugtbarhed tillader.

Herved sættes allerede en Begrænsning for en Forøgelse af Kvægbestanden, udover hvad man vel tør betegne som normal, saa vel som for en særlig industriel Udvikling af Kvægbruget, men et saadant mere intensivt Landbrug hæmmes yderligere ved, at Storindustrien lægger Beslag paa alle brugbare Arbejdskræfter. Udviklingen vil i en Række af Aar

komme til at gaa i samme Retning. Selv om Udførselen af Industriprodukter ikke bliver stigende som hidtil, saa vil dog Foranstaltningerne til Rigets økonomiske og politiske Udvikling — den foreslaaede Kanalbygning og de kolossale Flaadeplaner — blive Beskyttelsesmidler, der i første Led ville fremkalde en forøget Udvikling af den tyske Industri. Landbruget vil herved yderligere blive berøvet en Del af sin Arbejdskraft, hvis bedste Individider allerede ere traadte i Industriens Tjeneste, der har krævet Arbejdere i Millionvis. Trods den aarlige halve Million Tilvæxt, Udvandringens Ophør og Tilskudet af Landarbejdere, mangler den Folk, og den Kulnød, der for Tiden er herskende i Tyskland, skyldes kun Folkemangel. I Vesten findes hele Kolonier af indvandrede fremmede Industriarbejdere, og Landbrugsarbejdet i disse Provinser er kun muligt ved Hjælp af de saakaldte »Sachsengänger«, Arbejdere fra Østen, der i Antal af 70—80,000 hvert Foraar drage vestpaa for atter at vende tilbage om Efteraaret. I denne Periode erstattes de i de østlige Provinser af en lignende Skare Arbejdere fra Rusland (her »Preussengänger«). Fra russiske Landmænd ere allerede Klagerne over det ved Udvandringen fremkomne Arbejdstab saa stærke, at man i Preussen frygter for et Forbud mod Udvandringen.

At finde Midler mod Arbejdermangelen er for Tiden den vigtigste Agraropgave i Tyskland, og den er en betydelig Hindring for et intensivt Jordbrug.

Imidlertid vil der aarlig behøves stedse stigende Indførsler af fremmede Fødemidler, og at det ikke blot er Korn og Kød, det vil komme til at dreje sig

om. fremgaar deraf, at Værdien af Overskudsindførselen fra 1894—99 er steget for

Eg	fra	68	til	90	Mill.	Mark
Ost	.	12	.	18	—	—
Smør	.	4	.	13	—	—

saa at man trods Kobestandens og Mælkerivæsenets utvivlsomme Fremgang i disse 5 Aar fra Udførsel er gaaet over til en jævnt stigende Indførsel af Smør.

Det vil dog maaske her være nødvendigt at tilføje, at vi af det anførte ikke ligefrem kan slutte, at vi ville beholde vort Kvæg- og Kødmarked i Tyskland uden yderligere Indskrænkninger. Man vil vistnok følge det hidtil valgte Beskyttelsesprincip for at forsøge at bringe Landbrugets Produktionsevne op til det yderste. Heller ikke vide vi endnu, om man vil begunstige Indførselen af Kvæg paa Kødets Bekostning eller omvendt; men med Sikkerhed kan man slutte, at enhver Beskyttelse i den Retning maa finde en Begrænsning ved de stigende Krav, som den tiltagende Befolkning maa stille til en forøget Tilførsel af Fødemidler.

I alle Europas gamle Kulturstater er der en Kamp for at udvikle Storindustrien for derigennem at tilfredsstille den voxende Folkemængdes stigende Fordringer om yderligere Kulturudvikling og bedre Levemaade, og baade i Nord, i Vest og i Syd er det trods de respektive Landbrugs Fremskridt derunder bleven umulig selv at tilfredsstille den sidstnævnte Fordring, der voxer med Befolkningen og dens Velstand.

Hos os have disse Bestræbelser heldigvis ført til en industriel Udvikling af Landbruget. Heldigvis,

fordi der under de omtalte Forhold vil være stigende Brug for Landbrugets Produkter, hvis Afsætning begunstiges af vor heldige Beliggenhed; fordi Frembringelsen af dem vil være det bedste Middel til at bevare og forøge vor Jords Ydeevne; og endelig fordi en lønnende Industri, der umiddelbart er knyttet saa vel til det større som mindre Jordbrug og virker og arbejder trindt om paa Landet, bedre end noget andet vil kunne begrænse den overhaandtagende uheldige Udvandrig fra Land til By.